

KMETOVOALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{2}{3}$ strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v „Malih naznanilih“ stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg štev. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 9. V Ljubljani, 15. maja 1916. Letnik XXXIII.

Obseg: Oddaja modre galice. — Oddaja žveplove moke. — Galun. — Bolezni na grozdju. — Centrala za krmila. — Trtni les za krmo. — Navodilo, kako se pripravi in rabi Martinijeva škropilna zmes za škropljenje trt proti peronospori. — Vojne naredbe. — Vprašanja in odgovori. — Družbene vesti. — Inserati.

Oddaja modre galice.

Državne modre galice po znižani ceni po K 3·30 za kg je doslej došlo na Kranjsko polovico tiste množine, ki je naši deželi obljubljena od c. kr. kmetijskega ministrstva. Vsi tisti, ki so zbirali skupna naročila na modro galico, je imajo sedaj najmanj polovico v roki in na ostanek morajo čakati dotlej, da se doloži družbi ostanek, kar se seveda ne bo naenkrat zgodilo, ampak v deležih in niti ni gotovo, če bo kmetijsko ministrstvo moglo v polnem obsegu držati svojo obljubo, ker so velike ovire v tistih kemijskih tvornicah, ki izdelujejo galico. Od prejete državne modre galice naj razdeljevalci nikomur ne dajo cele množine, ampak v razmerju le toliko na račun naročitve, kolikor je od družbe prejmejo. Tisti razdeljevalci, ki so prejeli od družbe polovico naročene galice, naj je naročnikom dajo tudi le polovico na račun njih naročitev. V nekatere kraje, zlasti v vipavsko dolino in družbenim podružnicam je družba poslala več kakor polovico ali celo vso naročeno modro galico ter je primanjkljaj pokrila iz svoje zaloge drage švedske modre galice. V to svrhu je porabila družba kakih 8 vagonov svoje drage švedske galice, zato je sedaj v veliki zadregi, ker ne more ustreči svojim naročnikom na švedsko modro galico in ker je v nevarnosti, da izgubi ogromno vsoto v slučaju, če ministrstvo ne bo moglo doposlati vse državne galice, kajti švedska galica stane 6 K kg, dočim ima družba pravico zahtevati za državno galico le K 3·30 za kg. Kako stoji z državno modro galico, je posneti iz spodaj natisnjene okrožnice „Splošne svese avstrijskih kmetijskih zadrug“, ki je od kmetijskega ministrstva poverjena za razdeljevanje državne modre galice v posamezne kronovine.

Svojo švedsko modro galico je družba že odposlala vsem naročnikom na Kranjskem, Primorskem in Štajerskem. V zadnjih dveh kronovinah je kmetijska družba dogovorno s tistimi korporacijami, ki imajo tamkaj deliti državno galico, le tiste naročitve zvršila, ki jih glasom naznanil teh korporacij niso mogle same zvršiti. Naročniki na švedsko modro galico, ki so se izrekli za državno, dobijo to, in se jim preveč vplačani denar takoj po sklepu vseh računov vrne. Novih naročil na državno galico ali na švedsko galico družba sploh več ne sprejema, kajti švedska je itak vsa oddana in na državno je pa toliko naročil, da se bo le za silo izhajalo in bo družba na vsak način v prid vinogradnikom nekaj drage švedske galice žrtvovala po znižani ceni na račun državne.

Splošna zveza kmetijskih zadrug v Avstriji piše: „Izdelovanje modre galice je zadelo zlasti v zadnjem času na razne ovire in težave; posebno nabava potrebnih surovin, predvsem bakra, je tako težavna, da ni mogoče niti misliti na to, da bi se dalo vso naročeno galico hitro razposlati. Nastopili so slučaji „višje sile“ in pa „dobavo ovirajoči vplivi“, ktere smo imeli v mislih že v dopisu z dne 11. febr. 1916, p. št. 1673, in za katerih odstranitev naše moči ne zadoščajo; c. kr. ministrstvo za poljedelstvo je o teh stvareh prav dobro poučeno in stori vse, kar more, da odstrani te ovire. Vendar si pa moramo biti že danes na jasnem glede tega, da bo prišlo obrambno sredstvo proti peronospori v več slučajih prepozno na svoje mesto, vsled česar je treba posebne previdnosti.“

Izvedeli smo, da so tu pa tam delilci galice dajali **posameznim** vinogradnikom kar od prve došle galice vso, kolikor so imeli naročene za **celotno** škropljenje; za druge je je potem seveda zmanjkalo. To bi se bilo smelo in moglo zgoditi le tedaj, če bi imeli docela zanesljivo poročstvo za to, da pride vsa prideljena galica res in pravočasno v svoj kraj. Že sama previdnost ukazuje torej, naj se dá vsakemu vinogradniku od vsake partije došle galice le sorazmeren delež tiste množine, katero bi dobil v najugodnejšem slučaju, zato da je vsak za prvo škropljenje enakomerno, pravično in vsaj približno preskrbljen.

Kjer so se vršile te **napake** pri delitvi bakrene galice, tam je treba skrbeti, da se, kolikor se dá, **popravijo**; kjer pa še ni prišlo do tega, tam se jim je pa treba v skupnem interesu in v opisanem zmislu izogniti.

Oddaja žveplove moke.

C. kr. kmetijsko ministrstvo je, kakor smo objavili v „Kmetovalcu“ z dne 15. marca t. l., obljubilo dati kranjski deželi tri vagone žveplove moke v svrhu zatiranja trsne plesnobe. To žveplovno moko dobi in jo razdeli na podlagi prijav potom županstev le deželni odbor ter naj zato žveplove moke nihče pri družbi ne naročuje, ampak le pri svojem županstvu, kar je pa sedaj že itak prepozno, kajti rok za priglasitev je že pošel. Sicer se bo pa dobava žveplove moke močno zakesnila, in je sploh vprašanje, če pride, kajti „Splošna zveza kmetijskih zadrug v Avstriji“, ki je od kmetijskega ministrstva poverjena izvršiti razdelitev žveplove moke, ravnokar poroča deželnemu odboru, da je bilo c. kr. kmetijsko ministrstvo primorano ustaviti vse pošiljatve žvepla iz tvornice v Kolinu na Češkem, ker se je izkazalo, da je ta moka napačne sestave in se na potu vnema. Ministrstvo mora pred nadaljnim razpošiljanjem dognati, kaj je vzrok tej nepriliki in dokler se tega ne dožene, toliko časa mora razpošiljanje prenehati. Vinogradniki naj torej najprej izvrše škropljenje z modro galico proti peronospori in šele potem naj žveplajo svoje trte proti plesnobi.

Ker pa ni gotovo, če žveplovna moka sploh pride ali vsaj ne v zadostni množini, *sato kmetijska družba nujno priporoča kot nadomestilo za žveplo rabiti kalijev hipermanganat*, ki se dobi pri naši družbi, je obenem zanesljivo sredstvo proti zeleni gnilobi grozdja, ktera morda pri nas dela večjo škodo, nego plesnoba. *Kako je rabiti kalijev hipermanganat je opisano v današnji številki „Kmetovalca“ v spisu „Bolezni na grozdju“.*

Galun,

ki je izborno sredstvo za varčevanje z modro galico, je pri kmetijski družbi pošel, dasi je imela 10 vagonov zaloge. Galun se je silno podražil in ga zaenkrat sploh ni več dobiti, ker se potrebuje v velikih množinah tudi za strojenje kože in ga tvornice ne morejo toliko izdelati, kolikor se ga sedaj takoj potrebuje. Galun je kemijska spojina dveh soli, in sicer žveplenokislega kalija in žveplenokisle gline ter v škropivu modre galice učinkuje le žveplenokisla glina. Žveplenokisla glina se more torej rabiti namesto galuna, je celo cenejša in je je c. kr. kmetijska družba kranjska že naročila en vagon ter je bo oddajala odslej naprej namesto galuna. *Ceno žveplenokisli glini — kot nadomestilu galuna — objavimo v prihodnji številki „Kmetovalca“.*

Bolezni na grozdju.

V zadnjih letih so napadale razne trtne bolezni v naših vinogradih v veliki meri zlasti grozdje. Posebno je bilo to opaziti l. 1915., ker je poleti izredno veliko deževalo. Grozdje je od prve polovice meseca julija naprej na Dolenjskem kar nekam ginilo in propadalo. Jagode so postajale rjave ali črne, pri nekterih grozdih so grozdni pecljički dobili rjave pege in so se posušili ali so pregnili, tako da so odpadle posamezne jagode, ali kar celi kosi grozdja, ali so pa oveli in se posušili. Drugje so zopet jagode razpokale in grozdje je postalo proti jeseni plesnivo, je gnilo itd.

K tem boleznim na grozdju so pripomogle zlasti tri glivice, in sicer: peronospora (palež, rja), trtna plesnoba (oidium Tuckerii) in siva gniloba (botrytis cinerea).

V mokrih letih se vse te bolezni močno razvijajo, zlasti pa prva in zadnja, in tako z združenimi močmi uničijo lahko ves pridelek.

Žal, da naši vinogradniki povečini prav nič ali le premalo pozornosti obračajo na bolezni grozdja in šele jeseni tarnajo, ko vidijo, da jim grozdje v vinogradih propada.

To se mora na bolje obrniti, če hočemo, da nam vinogradi donajajo več pridelka.

Zlasti oprezni moramo pa biti, če je poleti deževno vreme, ker pospešuje vlaga razvoj vseh trtnih bolezni, zlasti pa še bolezni na grozdju. Vinogradi, ki so bili lani napadeni, so tudi letos v tem oziru v večji nevarnosti.

Večina trtnih bolezni pa se da le preprečiti, ne pa ozdraviti.

To velja zlasti glede peronospore. Zato ne smemo pričeti zoper trtne bolezni delati šele tedaj, ko se prikažejo, temveč že prej, da preprečimo, da bi se mogle razviti.

Proti peronospori (paležu, rji ali strupeni rosi), ki povzroča, da postajajo jagode rjave, plave in črne, se suše in odpadejo, pomaga le, če vselej takrat, kadar trte škropimo, poškopimo tudi grozdje z galično apneno, oziroma Martinijevo škropilno zmesjo, in sicer tako, da od grozdčikov kar kaplja, tako da pride galica do pecljičkov, skozi ktere se sicer vrine klica peronospore v jagode.

Plevel v vinogradih pospešuje razvoj vseh trtnih bolezni, zlasti peronospore, na grozdju. Zato držimo vinograde kolikor mogoče proste plevela.

Proti plesnobi na grozdju koristi predvsem večkratno žveplanje s fino zmetim žveplom, bodisi s samim, ali pa pomešanim z zmeto modro galico (z ga-

ličnim ali bakrenim žveplom), zadnje učinkuje tudi proti peronospori ter je priporočljivo posebno za drugo in tretje žveplanje.

Proti plesnobi se žvepla trikrat na leto, prvič takoj, ko se zarod dobro vidi, to je sredi ali v drugi polovici maja, torej še pred prvim škropljenjem, drugič tik pred ali v cvetenju (začetkom ali sredi junija) in tretjič po cvetenju, ko postanejo jagode za grah debele (začetkom ali sredi julija).

Žveplanje koristi le 1.) če je žveplo fino zmleto, 2.) če se ž njim trta, zlasti grozdje, nafino popraši, 3.) če je trta suha in če je med žveplanjem vsaj en ali dva dni po njem gorko solnčno vreme.

Ker pospešuje žveplo tudi cvetenje in zoritev grozdja, je vobče koristno in se ne bi smelo nikdar opustiti.

Staro žveplo je pred uporabo na razprostrtih rjuhah posušiti in na finem situ (za moko) presejati. Da se žveplo ne sprime v kepice, mu primešavajo na Nemškem eno desetino presejanega lesnega pepela. Ker tudi pepel sam velja za sredstvo, ki nekoliko učinkuje proti oidiju, naj bi se ga poslužili posebno oni vinogradniki, ki imajo žvepla premalo.

Vsako delo v vinogradu (vežnja, kop, pletje itd.), dokler je trta in zemlja mokra, pospešuje razvoj boleznij (zlasti plesnobe in sive gnilobe), zato ne delajmo nikdar v mokroti. Vsaka kop pospešuje razvoj teh boleznij, najbolj pa, če se vrši v mokrem vremenu.

Ker v mokrem ali v oblačnem in hladnem vremenu žveplo ne učinkuje, se je skušalo dobiti nadomestilo za žveplanje. Med mnogimi sredstvi, ki so se za to priporočala, se je najbolj obnesel kalijev hipermanganat ali kalijev permanganat, v zdravilstvu dobro znana, črnkastovijolčasta sol, ki se v vodi hitro topi.

To sredstvo uničuje vsled svoje hitro oksidujoče (okisujoče) lastnosti glivice in brani organske snovi proti gnilobi.

Rabi se ga povsod tam, kjer je plesnoba ali gniloba že pričela. Učinkuje hitro.

Sredstvo samo, brez primesi v vodi raztopljeno, se ne prime grozdja, zlasti ne plesnivega, zato se ga meša z apnom. Na 100 l vode se vzame 100 g (10 dek) do 125 g (12 1/2 dek) kalijevega permanganata, ki se raztopi v 80 l vode, v ostalih 20 l vode se pa dobro razmeša 2 do 3 kg finega, mastnega, vgašenega apna. Ko se je oboje raztopilo, se pomeša apnen belež v manganatovo raztopino in se s to zmesjo takoj nato vse plesnivo grozdje tako močno poškopri, da od njega kaplja. Škopri se seveda ob suhem vremenu. To sredstvo je torej le pomožno sredstvo in se rabi zlasti tedaj, če se v kljub trikratnemu žveplanju prične plesnoba na grozdju razvijati, ali pa, če nismo mogli žveplanje vsled neugodnega vremena pravočasno izvršiti. Namesto v raztopini, rabijo na Francoskem hipermanganat tudi kot prah. V tem slučaju ga je treba v fino moko zmleti ali stolči (v možnarju) in pomešati z živim ali na prah vgašenim apnom, ali pa z mavčevo (gipsovo) moko. Na 85 delov mavčeve moke se vzame 15 delov na prah zmletega hipermanganata.

Francoz Truchot (beri Trišó) pa priporoča 85 delov mavčeve moke ali apnovega prahu, 10 delov zmletega hipermanganata in 5 delov zmletega galuna.

Če se rabi kalijev permanganat kot prah v tu navedeni zmesi, se ž njim grozdje po dežju ali v rosi, torej dokler je še trta mokra, z žveplalnim mehkom dobro popraši. Zmlet hipermanganat se dolgo ne drži, zato se ga mora hitro porabiti.

Končno omenjam, da na Štajerskem ponekod mešajo hipermanganat tudi že v galično škropilno zmes, in sicer 30 do 50 g (3 do 5 dek) na sto litrov zmesi. Ni mi sicer znano koliko to koristi, gotovo pa je, da ne škoduje. Ravnatelj Gvozdenovič je svoječasno v Dalmaciji delal poskušnje s tem sredstvom in je dognal, da koristi tudi proti peronospori. Vzel je 100 g hipermanganata na 100 l galičnoapnene škropilne zmesi. Rabi se pa takole. Takoj, ko galičnoapneno ali Martinijevo škropilno brozgo z zadostno množino apna pripravimo, pomešamo vanjo še hipermanganat, ki ga poprej raztopimo v par kozarcih čiste vode. Hipermanganat se raztopi v 15 kratni množini vode. Nato gremo takoj škropit.

Dalje omenjam še eno sredstvo proti trtni plesnobi, in to je natrijev thiosulfat, to je bela sol, ki na zraku vlažna postaja in se v vodi hitro topi.

Dunajski profesor dr. Kaserer je že pred 14 leti priporočal, da se dodene pripravljene že galično-apnene škropilni zmesi na vsak hektoliter še 30 dek (300 g) tega sredstva.

Sredstvo se sme dodati šele za apnom in se vzame zaradi tega sredstva apna malo bolj obilno, tako da škropilna zmes reagenčni popir dobro pobarva.

Seveda je treba s to zmesjo zlasti grozdje dobro poškopiti. Galica v njej učinkuje proti peronospori, natrijev thiosulfat pa proti oidiju.

Dr. Kaserer je dosegel s tem sredstvom na Nižjeavstrijskem dobre uspehe in enako tudi dr. Gvozdenovič v Dalmaciji. Kdor torej nima žvepla, da bi trte pravočasno požveplal, se lahko posluži tega sredstva. Posebno velja to za one gospodarje, katerim je lani plesnoba grozdje močno napadla.

Končno omenim še zimsko delo proti plesnobi. Ker prezimi glivica oidij na lesu, je dobro, da vso rezino spomladi po končani režnji iz vinograda odstranimo in da namažemo trte potem z žveplovoapneno brozgo (3 l na 10 l vode), ali pa vsaj z raztopino zelene galice (30—50 kg na 100 l vode in 1 liter žveplene kisline). Prvo sredstvo učinkuje tudi proti pršicam, drugo proti črnemu paležu, obe pa zadržujeta odganjanje trt.

Siva gniloba (*botrytis cinerea*). Glivica, ki se imenuje s tujim imenom botritis, ni pri nas morda kaj novega; ta škodljivka je znana že dolgo let in škoduje na raznih kulturnih rastlinah.

Na trti nastopa več ali manj vsako leto, posebno pa v hladnem in mokrotnem vremenu in škoduje predvsem na grozdju, dasi ne prizanese ne listju, ne mladikam.

Posebno rada napada grozdje, ako je ranjeno, bodisi od toče, bodisi, da jagode napočijo vsled oidija. Zato jo najdemo na grozdju navadno tudi kot spremeljevalko oidija, kar seveda plesnobo grozdja neverjetno pospeši.

Podpisani je v zadnjih letih to glivico zasledoval in iz lastnega opazovanja, kakortudi iz raziskav c. kr. zavoda za varstvo kmetijskih rastlin na Dunaju, in laboratorija za rastlinske bolezni pri višji vinarški šoli v Klosterneuburgu, kterima je bolno grozdje poslal v preiskavo, dognal, da je dobri del pri nas v zadnjih letih (zlasti lani) uničenega (plesnivega) grozdja pripisati na rovaš te škodljive glivice.

Glivica botritis škoduje na grozdju na razne načine, in sicer je to odvisno najbolj od časa, v katerem nastopi.

Če ob hladnem in deževnem vremenu nastopi že meseca julija na še nezrelem grozdju, škoduje tu podobno kot peronospora. Po njej napadene jagode izgledajo kot poparjene, se sfrknejo in zrjave ter segnijejo.

Najrajše napade na ta način glivica ranjene ali od kiseljaka navrtane jagode in potem imenujemo po njej povzročeno gnilobo kislo ali surovo gnilobo.

Včasih se bolezen kaže na drug način, to je, da napade najprej pecelj sredi grozda, posebno rada, ako je grozd hudo zažet (gostih jagod).

Napaden pecelj pregnije, vsled česar en del grozda ovne, pozneje pade na tla in segnije ali se pa, če nastopi suho vreme, na trti posuši.

Najbolj nevarna je pa botritis, če napade ob dolgotrajnem, mokrem vremenu napol zrelo grozdje.

Glivica se zarije pri bradavicah jagodnih pecljčkov ali pa skozi pecljičke, ali pa naravnost skozi takrat že mehko jagodovo kožico, zlasti če je ta ranjena, v jagode, kjer njeno podgobje jagodovo vsebino izsesava. Jagode se vsled tega zgubancijo (sfrknejo) in, če so že barvane, tudi pobledijo.

Podgobje glivice prerase končno na površje jagode in razvije tu trosonosne nitke, na katerih izrase taka množina trosov (glivičnega semena), da je grozd od njih ves siv, in če se ga dotaknemo, se od njega kar zakadi. Jagode izgledajo znotraj kakor sparjene ali gnile, pozneje so prav brez soka. Taki po glivici botritis povzročeni boleznii pravimo siva gniloba.

Če pa napade glivica že popolnoma zrel ali že prezrel (zasušen) grozd in če so pogoji za to ugodni, potem jagodna kožica na grozdu le preperi, jagode postanejo rjave, podobne cibebam, izgubijo nekaj kislina in se nekoliko usuše, in tu imenujemo tako poškodbo grozdja po glivici botritis žlahtno gnilobo.

Vino iz takih napol usušeni jagod je sladko in dobi posebno fin okus in duh ali cvetico, ki jo zlasti pri rénskih vinih visoko čislajo. To je edin slučaj, v katerem glivica botritis koristi. Množina pridelka se sicer po njej zmanjša, a kakovost neprimerno boljša.

Žal, da naše podnebne in naše vremenske razmere niso prikladne razvoju žlahtne gnilobe, pač pa vsem onim oblikam glivice botritis, ki povzročajo zgoraj popisano poškodbo grozdja.

Da se ubranimo poškodbam po glivici botritis, moramo predvsem gledati, da je v vinogradu zračno. Zato moramo vinograd o pravem času opleti in omandati, kakortudi mladje pravočasno prikrajšati. Zlasti nevarno pa je to delo v mokrem vremenu, posebno ako pustimo zelenje (plevel, zelene trne mladike ali zeleno listje) na tleh ležati in gniti. Na gnijočih zelenih rastlinah se razvije glivica botritis najrajše in preide potem na trto, posebno na grozdje. Zelenje je torej iz vinogradov vselej takoj odstraniti ali pa podkopati. Tudi hudo gnojenje z dušičnatimi gnojili pospešuje razvoj te glivice, a pri nas se hudega gnojenja trt ni bati.

Proti glivici, ki prezimi na trti in se torej v prejšno leto napadenem vinogradu najrajše razvija, se priporoča zlasti: 1.) mazanje trt po režnji (na spomlad) z žveplovoapneno brozgo (3 l na 10 l vode) ali pa z raztopino kalcijevega bisulfita ($\frac{1}{2}$ kg na 10 l vode), 2.) večkratno škropljenje zaroda in grozdja poleti, zlasti pa takoj po toči, z modro galico (kot proti peronospori) in s kalijevim permanganatom (kot proti oidiju), ali pa tudi štipanje z zmesjo 10 kg natrijevega bisulfita z 90 kg mavčeve moke.

Da se ubranimo vsem tu opisanim grozdnim boleznim, priporočam za naše razmere posebno:

- 1.) Mazanje trt spomladi takoj po režnji.
- 2.) Mandanje (podbiranje) in skrajševanje trt, pletenje in odstranjevanje zelenja poleti, ampak vedno le ob suhem vremenu. Zelenje je spraviti takoj iz vinograda.
- 3.) Škropljenje grozdja z modro galico, to je z galičnoapneno ali Martinijevo zmesjo.
- 4.) Žveplanje trt s fino zmletim žveplom, oziroma galičnim žveplom ob lepem vremenu.
- 5.) Škropljenje grozdja z zmesjo kalijevega permanganata z apnom, takoj ko se zapazi prve sledove plesnobe ali sive gnilobe.

Bohuslav Skalicky,
c. kr. vinarski nadzornik za Kranjsko.

Centrala za krmila.

Lansko leto se je ustanovila pri kmetijskem ministrstvu centrala za krmila, ktera je dobila nalog, da razdeljuje po podrejenih ji organizacijah v raznih kronovinah svoja krmila, ki so državi na razpolago bodisi potom vojnožitnega prometnega zavoda, bodisi potom rekvizicije ali nakupa v inozemstvu. C. kr. kmetijska družba za Kranjsko ni bila s to centralo v nikakem stiku in zaradi tega se tudi ni prav nič vdeleževala njenega delovanja. Izkušnje prošlega leta pa so kmetijsko ministrstvo privedle do tega, da je začelo sklicovati posvetovalni svet, kateri se ima baviti s preosnovo cele organizacije, ki je pokazala mnoge pomanjkljivosti. Dne 28. aprila t. l. je sklicalo kmetijsko ministrstvo posvetovalni svet, kterega se je udeležil kot zastopnik Kranjske tudi deželni glavar dr. Šusteršič (od kmetijskega ministrstva imenovan kot naslednik pokojnega komercialnega svetnika Povšeta) in kot zastopnik c. kr. kmetijske družbe, ki je to pot bila prvič povabljen k posvetu, njen podpredsednik dr. Lampe. Pri tem zborovanju so se razmotrivala mnogoštevilna kmetijstva se tičoča vprašanja, ktera bo neobhodno potrebno v najkrajšem času rešiti, če hočemo brez težkih izgub prebiti vojno dobo.

Predsednik zborovanja baron Ehrenfels se je v pozdravnem govoru toplo spominjal pokojnega člana komercialnega svetnika Frančiška Povšeta.

Iz poročila referenta kmetijskega ministrstva je razvidno, da je Centrala za krmila v dobi od 15. avgusta 1915 do 15. aprila 1916 razdelila sledeče množine raznih krmil: otrobov 15.302 vagonov, raznih krmil (oljnatih preš, melase in dr.) 4139 vagonov, surovega sladkorja 4974 vagonov, koruze 1810 vagonov, krvnih krmil 149 vagonov, skupaj torej 26.374 vagonov.

Seveda je vzbujalo našo pozornost, kako so se ta krmila razdelila po posameznih kronovinah. Na Kranjsko sta prišla samo dva vagona dolžnostnih otrobov in 124 vagonov prostih otrobov, ktere je dobila v razdelitev Gospodarska Zveza v Ljubljani kot podružnica Centrale za krmila. Od surovega sladkorja je prišlo na Kranjsko 22 vagonov. Melase je pa prišlo na Kranjsko v omenjeni dobi 25 vagonov, ktere je dobila deloma Gospodarska Zveza, deloma pa je segel po nji deželni odbor, kateri je tudi uredil tvornico, da se iz melase pridobi uporabno krmilo. Ta korak, ki ga je deželni odbor storil v zvezi s c. kr. kmetijsko družbo, je bil jako potreben, ker samo na ta način nam je mogoče melaso, ktera pride na Kranjsko, tudi uporabiti. Resnica je namreč, da se velik del od melase, ki jo kmetijsko ministrstvo stavi

na razpolago kmetijstvu, ne more uporabiti, ker posamezni kmečki posestniki s čisto melaso ne vedo kaj početi. Tudi v drugih deželah so se že uredile take tvornice za predelovanje melase v krmilo.

Izkušnje po raznih deželah so pokazale, da se mora Centrala za krmila z njenimi podružnicami reorganizirati. Najprej je nujno potrebno, da državna centrala dobi takoj v razpolaganje vsa zasežena krmila. Zaraditega se mora ustanoviti sindikat med vsemi centralami, ki se bavijo z aprovizacijo, da je mogoče vsa živila čim najprimernejše porabiti. Dalje mora začasa ta centrala tudi v inozemstvu si zagotoviti vsa krmila, ki jih je sploh mogoče dobiti, kajti naša domača produkcija je premajhna. Potem se mora pa postaviti ta centrala pod kontrolo zastopnikov dežel, ki morajo nadzorovati, da se pravilno razdeli krmila po posameznih kronovinah, in istotako morajo stati pod javno kontrolo tudi deželne podružnice zaradi pravilne porazdelitve na posamezne kmetovalce. V tem so bili vsi zastopniki edini.

Zahtevalo se je pojasnila zaradi cen, ki jih je nastavila centrala za krmila. Kmet ne more razumeti cen otrobom, če se spominja, po kateri ceni je oddal državi žito in po kateri ceni plačuje moko. Zdrav ječmen se je oddal državi po 28 K in sedaj se izkvarjen ječmen dobi komaj za 70 K, in tako je tudi z drugimi krmili. V odgovoru na to kaže vlada na razmere, v katerih je morala velike množine žita uvažati iz inozemstva, zlasti iz Rumunije. Tam se je moralo vzeti vse, kar se je dobilo in za vsako ceno, in ti nakupi so vplivali potem na cene krmil sploh. Tako se je tudi 450 vagonov oljnatih preš v Rumuniji dražje kupilo nego se sedaj prodajajo. Država doplača 3000 K pri vagonu. Naglašalo se je tudi, da se je nekterih krmil polastila špekulacija, tako n. pr. se je začelo trgovati z melaso na borzi, in se zato uvažuje misel, da bi se melaso monopoliziralo ali se vsaj vpeljali transportni listi za promet z melaso.

Obširno se je bavil posvetovalni svet s cenami za krmila, za živino, za meso, za mleko in za mlečne izdelke. Naglašalo se je, da te cene niso v nikakem sorazmerju s produkcijskimi stroški. Pravične cene bi se dosegle le tedaj, ako se na podlagi cen za krmila nastavijo potem vse druge cene. Krmilo dá podlago za ves nadaljni račun. Zato se je predlagalo, da bi se vzela za podlago neka enota, n. pr. oves. Iz krmilne vrednosti ovsa bi se potem določila krmilna vrednost drugim krmilom in temu primerno tudi cene. Iz računa, koliko kilogramov krmil je treba, da se doseže 1 kilogram žive teže, se more šele določiti potem maksimalna cena za živino, meso in mleko. Na vsak način se mora vse storiti, da se cene močnim krmilom znižajo, da pridejo krmila z žitom vsaj na enako višino in se kmetovalcem dajo v zadostni množini. V Nemčiji na cene močnim krmilom doplačujejo sedaj država, posamezne dežele in občine. Samo na ta način je bilo v Nemčiji mogoče živinorejo kolikortoliko obvarovati propada in na to pot bo morala kreniti tudi Avstrija.

Razna mnenja so se izrazila glede prevzemnih cen za žita, ki se imajo določiti za bodočo žetev. Slednjič je bil sprejet soglasno sledeči predlog dr. Lampeta: Avstrijska vlada se naprosi, da toliko časa ne določi nobenih prevzemnih cen, dokler ni zagotovljeno načelo, da bodo prevzemne cene v obeh državnih polovicah enake. Kajti to se ne sme več zgoditi, da bi mi kupovali ogrska žita za višje cene, nego mi državi oddajamo svoja lastna žita. To načelo naj se vpoštevata tudi pri obravnavah z državami inozemstva, iz katerih nameravamo uvažati žito.

Večina zborovalcev se je izrekla proti pribitku za zgodnjo mlatev, ki je bil lansko leto v veljavi, ker ta pribitek ni pravzaprav dosegel svojega namena. Mnogi kmetovalci ga kljub temu, da so svoja žita takoj omlatili, niso bili deležni, ker se žito ni prevzelo v prvi dobi, a pribitek je bil računano samo za čas prevzetja.

Obširno se je bavil posvetovalni svet z vojnimi dobavami. Znano je, da je na Kranjskem deželni odbor vstopil kot posredovalec med armado in med ljudstvo, da bi omilil ojstrino rekvizicije in vplival na pravilnejšo razdelitev dobav. Pri tem ga je s svojim strokovnim svetom podpirala c. kr. kmetijska družba kranjska. Ta korak deželnega odbora je bil sicer združen z velikimi težkočami, vendar je bil deželi v neizmerno korist, kakor je sedaj razvidno. Vojne dobave, ki so prej z vso težo ležale na deželah neposredno za fronto, se sedaj razdeljujejo enakomerno po deželah cele države.

Naštevali so se premnogi dogodki, ki dokazujejo, v kaki pravni negotovosti danes živi kmečki stan. Najbolj očitno se to kaže pri različnem postopanju oblasti glede maksimalnih cen. Vsled tega je vsa kupčija ovirana, ker se marsikdo sploh ne upa prodati iz strahu, da bi postal kaznjiv. To se je pokazalo na primer pri prometu s pujski, ki je vsled obsodb posameznih kmetovalcev popolnoma zaostal, tako da ravno v domači okolici mali kmečki posestniki ne morejo priti do pujskov, ktere bi izpitali za prihodnjo jesen. To pa ne ovira, da drugi špekulanti izvažajo velike množine mladih prasičkov. Izda se naj namesto mnogostevilnih posameznih naredeb, ki se jih noben kmet zapomniti ne more, sedaj ena sama naredba za celo državo, v kateri naj bodo pregledno sestavljena vsa določila, ki so sedaj v veljavi, in ta stalna določila naj se dajo na vednost vsem kmetovalcem.

Razpravljalo se je tudi o pomanjkanju umetnih gnojil, ki bode letos silno neugodno vplivalo, hkrati pa hoče neka tvornica za Tomasovo moko cene dvigniti za 15%. Posvetovalni svet se je izrekel proti takemu neopravičenemu zvišanju, češ da je tvornica dolžna kmetijskemu ministrstvu dati na razpolago določeno množino Tomasove moke po dogovorjenih cenah.

Kmetijski minister je vse sklepe posvetovalnega sveta vzel na znanje in obljubil, da bo v ministrskem svetu zastopal želje kmetovalcev in v sporazumu s kmetijskimi organizacijami v svojem delokrogu vse storil, da se grajane pomanjkljivosti odpravijo, in vse organizacija uredi v zmislu splošnih interesov kmetijstva.

Trtni les za krmo.

Enoletni trtni les (trtne mladike), ki odpade pri porezovanju trt in ga vinogradnik imenuje rezje ali rezina, vsebuje precejšnjo množino redilnih snovi, tako da se v tem oziru lahko meri z marsikterim slabšim, zlasti izpranim senom.

V Dalmaciji, v Italiji in na Francoskem, zlasti v krajih, kjer primanjkuje krme, je trtno rezje kot krma za govejo živino splošno v rabi.

V Dalmaciji ga pokladajo živini kar celega, vendar se pa bolj priporoča, trtno rezje zrezati in zdrobiti in takega živalim pokladati, ki ga, pomešanega z drugo krmo (z rezanico, s senom itd.), prav rada je.

Da je vrednost trtnega rezja res velika, je videti že iz tega, da ga je letos vojna oblast od nas kupovala po razmeroma zelo visoki ceni (4 K za 100 kg) in ga je porabila za krmo klavni goveji živini.

Na stotine vagonov se ga je odpeljalo na razne kraje blizu južne fronte, kjer se je v ta namen zrezalo in zmelalo na posebnih, slamoreznicam podobnih strojih, in živini pokrmilo.

Nekaj teh strojev je sedaj na razpolago in se jih lahko dobi v brezplačno uporabo. Priporočam vinogradnikom, naj posebno tam, kjer je gonilna moč (vodno kolo itd.) poceni na razpolago, da se za tak stroj takoj zgledajo pri podpisnem, kjer dobe natančna pojasnila glede pogojev za dobavo stroja.

Tudi v letih, ko je sena dovolj, primanjkuje pri nas spomladi navadno suhe krme in marsikteri gospodar je vsled tega primoran, da živino poceni odproda in mora pozneje drugo drago dokupiti. Če bi se torej v vinorodnih krajih posluževali trtnega rezja za krmo, bi jim bilo ravno v najbolj težavni letni dobi, ko krme najbolj primanjkuje, gotovo zelo pomagano.

Če se nihče ne oglasi za stroje, ki so za Kranjsko na razpolago (dobe se tudi taki z vitlom), pošljejo se ti stroji v druge dežele in naša dežela je s tem oškodovana — zato naj se marljivi in napredni kmetovalci takoj zglase zanje.

B. Skalický,

c. kr. vinarski nadzornik v Rudolfovem.

Navodilo, kako se pripravi in rabi Martinijeva škropilna zmes za škropljenje trt proti peronospori.

(Navodilo za porabo galuna.)

1. Martinijeva škropilna zmes se pripravi iz čiste vode, galice, galuna in apna. Na vsakih sto litrov vode se vzame: za prvo škropljenje $\frac{1}{2}$ kg galice, $\frac{1}{2}$ kg galuna in $1\frac{1}{4}$ do $1\frac{1}{2}$ kg mastnega, vgašenega apna, za drugo, tretje in nadaljne škropljenje pa $\frac{3}{4}$ kg galice, $\frac{3}{4}$ kg galuna in 2 do $2\frac{1}{2}$ kg mastnega vgašenega apna.

2. Pripravljena voda se razdeli na dva dela. Galica in galun se raztopita, obešena v vreči ali v košku, v enem delu pripravljene vode, v ostalem delu vode se pa razmeša apno na redek apnen belež.

3. Neposredno preden pričnemo škropiti, vlijemo polagoma, med vednim mešanjem apnen belež (brez peska) v raztopino galice in galuna, z leseno palico zmes dobro premešamo in jo nato preskusimo z reagenčnim popirjem.

Če je dovolj apna, postane v njo pomočen bel, fenoltaleinov popir rdeč, oziroma rdeč lakmov popir moder (plav).

Če se to ne zgodi, je to znameje, da smo vzeli apna premalo in da ga je treba še nekaj dodati.

4. Več škropilne zmesi, kakor je moremo v enem dnevu porabiti, ne pripravljajmo, ker postaja čim starejša, tem slabejša. Raztopina od galice in galuna (brez apna) se ne pokvari, zato si je pripravimo lahko več naenkrat, apno pa dodenimo vselej šele tik preden škropimo.

5. Škropiti je treba zgodaj in v kratkih presledkih.

Prvič je škropiti takoj, ko odrasejo trtni poganjki dobro ped na dolgo, drugič tik pred ali med cvetenjem, najpozneje pa 14 dni za prvim škropljenjem.

Tretjič škropimo tri tedne za drugim škropljenjem.

Četrtič škropimo le v mokrem poletju koncem julija.

Poznejše škropljenje nima zmisla.

6. Škropiti je najbolje v suhem vremenu, brez vetra, ne v najhujši vročini in ne v rosi.

Zadnje storimo le v sili. Preden pride prvi dež se mora škropilna tekočina na trti dobro posušiti. Če se to ni zgodilo, jo dež opere in škropljenje je treba ponoviti takoj, ko nastane stanovito vreme.

7. Trte je treba s škropilno zmesjo nafino poškopiti, ne oblivati. Fino škropljenje več izda in se pri njem manj galice porabi. K temu je treba močne škropilnice, dobrega razpršilnika in pravičnega dela.

8. Trtno listje je treba poškopiti ne samo od zgoraj, ampak — kolikor mogoče — tudi po spodajih, zlasti navzgor obrnjenih straneh.

Pri vsakem škropljenju je treba poškopiti tudi grozdje, in to tako močno, da od njega kar kaplja.

Da trte temeljito poškopimo in prihranimo na galici, škropimo trtne vrste samo od ene strani in šele ko so te suhe, od druge strani.

Tako ne bomo škropili nepotrebno dvakrat in prihranili bomo na galici.

9. Nekaj dni preden škropimo, povežimo — če je le mogoče — vse mladike in omandajmo (oberimo) nepotrebne mladike in zalistnike. Vinograd snažimo od plevela, kajti plevel osenčuje trte, jemlje jim hrano in povečuje zračno vlago v vinogradu, ki pospešuje trtne bolezni.

10. Delajmo natančno po tem navodilu, pa bomo imeli dober uspeh. Nemarno ali polovičarsko delo ostane brez uspeha! Prepozno rabljeno ali nepravilno pripravljeno ne učinkuje nobeno sredstvo in če je še tako dobro.

Bohuslav Skalický,

c. kr. vinarski nadzornik za Kranjsko v Rudolfovem.

VOJNE NAREDBE.

U k a z

c. kr. deželnega predsedstva kranjskega glede vpeljave poletnega časa v l. 1916.

Na podlagi skupne naredbe vseh ministrstev z dne 21. apr. 1916, drž. zak. št. 111., glede vpeljave poletnega časa v l. 1916. se ukazuje tole:

§ 1.

Kazalce na vseh javnih urah morajo oskrbovalci teh ur premakniti, če je mogoče, že v noči med zadnjim aprilom in prvim majem toliko naprej, da bodo kazali eno uro več, nego bi po dosedanji časovni razdelitvi; tako naj gredo ure do konca septembra letošnjega leta.

§ 2.

Vsak poskus preprečenja posledic te odredbe s preložitvijo delovnih ur ali pa s čem drugim je prepovedan in kazniv v tisti meri, katero določa ministrska odredba z dne 30. sept. 1867., drž. zak. št. 198.

§ 3.

Ta odredba postane veljavna tisti dan, ko se razglasi.

* * *

Posledica te odredbe bo, da se ves delovni čas premakne za eno uro od večera k jutru, ne da bi se sicer kaj izpremenilo. Drugega namena ta odredba niti nima, kakor prenesti delo na tak dnevni čas, v katerem se da delati pri solnčni svetlobi in prihraniti stroške za razsvetljavo; prihranek na razsvetljavi pa utegne znašati v naši državi 70—80 milijonov kron letno. V zvezi s to naredbo so v Nemčiji, ne pa tudi pri nas v Avstriji, prepovedali vsako prodajo petroleja v poletnih mesecih, da prihranijo kolikor največ mogoče.

Kmetijski stan bo tega prihranka razmeroma malo deležen, ker se vrši skoraj vse kmetijsko delo, zlasti poljetno, pri solnčni svetlobi. Zato uravnava kmet svoje delo po solncu, pa naj kaže ura tako ali drugače. Za novi čas bo vedel kmet le ob dneh, ko ne dela, torej ob nedeljah in praznikih, ob katerih bo popoldne za eno uro daljše, kar bo gotovo prijetna izprememba, zlasti ob lepem vremenu.

V takih krajih pa, kjer imajo posestniki z delavci pogodbe za delo v natančno določenih urah, se novi čas ne bo uveljavil brez škode za kmetovalca, da, doseglo se bo v marsikterem slučaju, seveda razmeroma le v mali meri, prav nasprotno nego je namen odredbe, ker se bodo po novem času dela n. pr. krmljenje, molža in podobni opravi pričevali ob takem času, da bo treba eno uro več razsvetljave nego dosedaj. Nekaj škode bo tudi ob žetvi in košnji, ker odpade za žetev in sušenje sena primerna popoldanska ura.

To velja večinoma le za veleposestva, ki delajo z delavskimi skupinami, za naše kraje in za naše razmere pa nima posebnega pomena.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pismeno, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinole na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalovo ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na pozneje došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priložena 1 K v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 55. Imam navado svoje kokoši takoj zapreti, kakor hitro trava na vrtu in na travnikih pozeleni. Sosed me zaradi tega graja, češ čemu živali mučiti, ker ne narede na travnikih nikake škode, kajti blato spere dež, kokoši trave s hojo ne poškodujejo in kako kurje pero se lahko ob košnji pobere. Jaz sem seveda nasprotnega mnenja in vprašam ali so kokoši škodljive travnikom ali ne? (J. V. v R.)

Odgovor: Edina škoda, ki jo kokoši, ki se pasejo na travnikih, narede, je v tem, da pač neznatno onesnažijo travo, kar pa niti ni vredno imena, da nekoliko zelenja pojedjo in nekaj dobrega travnega semena pobero, ki bi drugače skalilo in travnik zgostilo. Na drugi strani pa kokoši pobere silno veliko debelejšega semena od plevelnih rastlin, pojedjo silno veliko živalskih škodljivcev, in sicer raznih glist, polžev, hroščev in zlasti kobilic, ki veliko več škodujejo travi, kakor naši kmetovalci sploh domnevajo. Korist kokošje paše daleč presega njeno škodljivost in že oko pokaže, da so travniki, na katerih se pase perutnina, lepši kakor drugi. Mi torej zmerno pašo kokoši po travnikih naravnost odobrujemo. Za kokoši je pa taka paša velikanske vrednosti, ker se one ceno in izborna prehranjujejo, ni jim treba veliko doma dajati, kar dandanes posebno hodi v poštev, in so kokoši, ki se pasejo, veliko bolj zdrave, bolje uspevajo in pridneje neso.

Vprašanje 56. Pri nas so ljudje mnenja, da krava s teletom prve dni po porodu ne sme dobivati zelene krme, ker to teletu škoduje. Kaj je resnice na tem in kako je v tem oziru tudi z doječjo svinjo?

Odgovor: Za goved in tudi za druge domače živali je ni kmalu boljše krme kakor zelena. Bogata vsebina lahko

prebavljivih beljakovin zelene klaje učinkuje v družbi z eteričnimi snovmi, da se prebavljanje in pretvarjanje zboljša, vsled česar postane presnavljanje živahnejše. Tudi dobre rudninske snovi v zeleni klaji pripomorejo do zboljšanja živalskih tkanin in pospešujejo razvoj telesa. Ob zeleni klaji hitro prenehajo bolezn presnavljanja, kakor kostolomnosti, mehke kosti pri mladi živini in nagnenje glodati les, žreti steljo in piti gnojnico. Kar velja za odrasle živali, velja tudi za teleta, ki pijejo mleko od krave, ki dobiva zeleno klajo. Ni torej res, da krava prve dni po otelitvi zaradi teleta ne sme dobivati zelene klaje, res je pa, da živali, ki so skozi več mesecev vajene na suho hlevsko klajo, ne smejo kar naenkrat priti izključno do zelene klaje, ampak ta prehod se mora vršiti polagoma ter je v pričetku zeleno klajo mešati s suho. Če je bila krava že pred otelitvijo privajena na zeleno klajo, naj je dobiva tudi naprej, ker mleko od take krave ne bo teletu prav nič škodovalo, ampak mu bo celo koristilo. S pokladanjem zelene klaje je pa seveda biti vedno previden in to tudi zlasti pri kravah, ki so se ravnokar oteletile, ter je vedno tako ravnati, da ne pride do kakega napenjanja.

Vprašanje 57. Ali drži tu splošno razširjeno mnenje, da molzne krave ne smejo dobivati črne ali štajerske detelje kot zeleno klajo, češ da po sveži detelji slabo molzejo? (A. Ž. v Š.)

Odgovor: Da bi krave slabše molzle, če zauživajo zeleno klajo od štajerske ali črne detelje, ni resnično, nasprotno, pokladanje zelene detelje mlečnost celo dvigne. O zeleni štajerski detelji kot krmi velja vse isto, kar je povedano v odgovoru na prejšnje vprašanje. Na vsak način je pa biti pri pokladanju zelene detelje zelo previden, kajti ona posebno rada povzroča napenjanje, ki naredi žival bolno, in v tem slučaju ima za časa bolezn v resnici manj mleka.

Vprašanje 58. Pošljem Vam vejico hrušvega drevja, ki je zarodilo obilo plodu in so majhne hrušice na njej močno počrnele. Te nove bolezni na hruškah ne poznam in Vas prosim sporočiti, kakšna je in kako je nam zatrejti? (J. P. v D.)

Odgovor: Poslani hrušev zarod smo poslali na c. kr. kmetijsko bakteriološko in za rastlinstvo varstveno postajo na Dunaj, ki nam je tole odgovorila: »Na poslanih hrušicah ni bilo mogoče dognati nikakega živalskega in ne škodljivca iz vrste gliv. Kolikor se da posneti iz oblike bolezni, gre počrnenje in sušenje mladega zaroda na rovaš fizioloških napak rasti. Take napake imajo razne vzroke, kakor neprilicna spodnja plast zemljišča (hruške namreč zahtevajo globoko zemljo), neenakomerna vlaga, neugodne toplotne razmere, preobilni zarod in se pravi vzrok ne da določiti, če se krajevnih vegetacijskih razmer ne pozna. Z globokim in dobrim obdelovanjem, zlasti s prezračevanjem zemlje, se utegne take bolezni še najhitreje odpraviti.«

Vprašanje 59. Ker se je od nas zahtevalo, da smo morali ves fižol oddati Zavodu za promet z žitom ob času vojne po 40 K za q, razen tistega, ki nam je bil odmerjen za domačo prehrano in za seme, a kar smo ga več potrebovali, smo ga morali nazaj kupovati po 80 K za q, so pri nas kmetovalci upravičeno nejevoljni in zato nameravajo letos veliko manj fižola nasaditi, ampak rajše druge sadeže, katerih se jim ne odvzame in ki jih lahko vse porabijo za dom. Ali je prav, če omejimo pridelovanje fižola, oziroma ali je kaj upanja, da bo fižol novega pridelka imel boljše ceno? (F. R. v L.)

Odgovor: Cena fižolu je bila n. pr. napram žitu odločno prenizko postavljena. Da se je to zgodilo in da smo n. pr. mi na Kranjskem, ki živimo takorekoč v fižolovi deželi, morali kupovati fižol več kot še enkrat draže kakor so ga kmetovalci morali oddajati, prihaja od napačne orga-

nizacije, zlasti odtod, ker so bili pri celi organizaciji strokovnjaki v stran potisnjeni in ker se je delalo na čisto napačni podlagi. Pri nas se je s statistiko po mačehovsko ravnilo, in sedaj nosimo slabe posledice tega. Glede cen in razdelitve novih pridelkov se bo gotovo v marsičem zboljšalo. Pri nas in drugje zasežen fižol se vsled pomanjkanja zanesljivih statističkih podatkov ni varčno in pravilno razdeljeval, zato ga je pred časom zmanjkalo in se je moral uvažati z Ogrskega, kjer so mu bile cene višje, ali celo iz Romunske in iz Bolgarske, kjer so prekupci s fižolom iskali ogromne dobičke. Drag fižol, ki se je zadnji čas pri nas prodajal, ni bil naš zasežen, ampak drago kupljen tuji fižol. Na Ogrskem so ravnokar zopet zvišali maksimalne cene za fižol. Napaka je tudi bila, da se niso maksimalne cene za pridelke istočasno in razmeroma enako uredile kakor na Ogrskem. 14 dni potem, ko so bile pri nas določene maksimalne cene, so jih šele na Ogrskem določili, in seveda znatno višje. Vsega tega letos ne bo in se nadejamo, da bodo maksimalne cene za fižol višje. Mi torej ne priporočamo omejitve pridelovanja fižola, ker se nadejamo pravičnejšega ravnanja in boljših cen; vendar pa je to le naše domnevanje, za ktereга seveda ne moremo jamčiti.

Vprašanje 60. Danes smo dobili obvestilo, da žveplove moke za zatiranje trsne plesnobe zaenkrat ne dobimo in morda sploh ne, kar je za primorsko vinarstvo usodepolno. Kakšno nadomestilo za žveplo naj nasvetujemo našim vinogradnikom? Nekteri trdijo, da bi kolikortoliko moglo nadomestiti žveplovo moko škropljenje z raztopino od $\frac{1}{2}$ kg modre galice, $\frac{1}{2}$ kg galuna, 65 dek sode na 100 litrov vode, kateri raztopini bi bilo primešati še $\frac{1}{2}$ kg apna. Kaj je Vaše mnenje o tem in kaj priporočate kot nadomestilo za žveplovo moko? (T. Km. dr.)

Odgovor: Navedena raztopina prav nič ne učinkuje proti trsni plesnobi, ampak le proti peronospori. Galun sploh nima nikakega učinka, ampak le pomaga, da se škropivo bolj prime listja, zato se izhaja z manjšo množino modre galice in je v tem pogledu letos velevažna primes k škropivu. Soda istotako nima nikakega učinka, ampak ima v škropivu isto nalogo kakor apno, t. j. da utopi škodljivo žvepleno kislino modre galice, ki drugače listju škoduje. Najboljše nadomestilo za žveplovo moko je kalijev hipermanganat ter najdete navodilo, kako ga je rabiti, v izbornem spisu našega vinarskega veščaka, g. c. kr. vinarskega nadzornika B. Skalického pod naslovom »Bolezni na grozdju« v današnji številki. »Kmetovalca«.

Družbene vesti.

* **Melasno krmilo** ima v zalogi kmetijska družba ter je oddaja 100 kg po 35 K brez vreč. Vreče se posebej zaračunijo in se vzamejo nepoškodovane za celo zaračunjeno vrednost nazaj, če se plača voznina. To melasno krmilo je iz deželne tvornice za krmila, je izdelano iz mešanice melase ter takih vsrkajočih snovi, ki so samensebi dobro krmilo in brez vsake primesi ničvredne šote, kakor jo pridevajo v drugih tvornicah za krmila. Melasno krmilo ni sicer nikako močno krmilo, ker nima v sebi velikih množin beljakovin, a je izborno nadomestno krmilo, ki daje živalim moč in proizvajata telesno toploto, varčuje porabo dragih beljakovin in zato izdatno pomaga tvoriti telesno težo in zlasti tvorjenje masti in špeha. Živalim, ki so breje, melasno krmilo zadnje tedne brejosti ne prija, ker povzroči povrženje. Sedaj ob zeleni klaji, ki ima v sebi silno veliko lahko prebavljivih beljakovin, je primešavanje melasnih krmil prav razumno in izborno učinkujoče.

* **Za vinogradnike in vinske trgovce** ima družba v zalogi sledeči novi dve kletarski potrebščini: 1. **Bernadotov vinomer** (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 6 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati. 2. **Eponit**, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. *Kg* eponita stane 5 K brez poštnine in zavoja. Množine eponita po 10 *dek* se pošilja za 60 vinarjev s poštnino in zavojem vred kakor vzorec brez vrednosti in je denar naprej poslati.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralni-kove cevi za odraslo goved po 14 K komad in za teleta, ovce in koze po 8 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralni-kove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — **Napa-jalnike** za teleta iz pocinjene pločevine oddaja družba po 12 K. Gumijeви seski so po K 1'60. Mlečne cevi so po 80 h.

Melasna krmila za živino dobavlja Deželna centrala krmil v Ljubljani, Turjaški trg 3. Na željo pa priskrbi tudi družba svojim udom to krmilo po 35 K sto *kg* v vrečah po 50 *kg*.

Klajno apno, 38—42 %, precipitirano (ne žgano) blago, doide družbi v treh tednih in ga bo oddajala v izvornih vrečah, težkih 75 *kg* po 52 v *kg*. Za manjše pošiljate na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 *kg* se ne razpošilja. Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štupami za živino.

Živinska sol po K 12'20 100 *kg* (z vrečami vred).

* **Umetna gnojila:**

Kalijeva sol po K 16— 100 *kg*.

Kajnit po 8 K 100 *kg*.

* **Superfosfata za gnojenje ajdi** bo letos manjkalo. Neko malo množino 18 do 20 odstotnega blaga, ki ki stane v Ljubljani 24 K sto *kg*, je družba slučajno še mogla na Češkem kupiti in takoj prevzeti. To blago bo dospelo v Ljubljano v teku enega tedna. Kdor bo hotel letos ajdi gnojiti, naj torej prijavi družbi naročitev **do 12. maja**, ker bo drugače ostal brez umetnega gnojila. Družba bo v prvi vrsti vpoštevala le skupne, večje naročitve, ki so naprej plačane. Na poznejše naročitve se nikakor ne bo oziralo.

Vreče pri navedenih cenah niso vštete in je plačati za vrečo, vsebujočo 100 *kg*, posebej 2 kroni; družba pa prosi naročnike, da ji vreče vrnejo ter jih jim plača po ravno tej ceni, če se vrnejo dobro ohranjene.

Tomasova žlindra. Družba zopet sprejema naročitve na Tomasovo žlindro, ki bo v kratkem došla. Negotovo je, koliko odstotkov skupne fosforove kisline bo vsebovala žlindra. Tvornice bodo pošiljale toliko odstotno blago, ki jim bo slučajno na razpolago in ki vsebuje lahko 13, lahko pa tudi do 19 odstotkov fosforove kisline; cene bodo različne, nikakor pa razmerno ne višje, kakor so bile pozimi. Umetnega gnojila bo tudi jeseni zelo primanjkovalo in kdor si ga sedaj ne priskrbi, utegne ostati v svojo veliko škodo popolnoma brez njega. Družba bo v prvi vrsti vpoštevala skupne naročbe potom podružnic. Prijave naj se pošljejo družbi do 5. junija.

* **Diamalt** se dobi v pločevinastih ročkah po 4 $\frac{1}{2}$ *kg*, ki stanejo po 8 K, dobe se pa sedaj tudi manjše ročke po 1 *kg*, ki stanejo 2 K (brez poštnine). Opozarjamo na spis »Diamalt, dober pripomoček pri peki« v peti številki. »Kmetovalca« iz l. 1914.